

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

De Munere Concionandi, Exhortandi, Catechizandi - Continens non tantùm praecepta ad artem concionandi descendam accomodata, sed etiam Ideas & Conceptus practicos pro Concionibus in Festis B. V. & SS. Dedicationis, Patrocinij, Novi Anni, Paschatis, Parasceves; item in Primitiis Sacerdotum,

...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Cap. III. De praxi seu modo Catechizandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48347](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48347)

VIII. Octava est *Spes & Fiducia* de divino auxilio; si enim Christus, cum suos Apostolos ad Ethnicos Catechizandos misit, promisit, se cum illis ubique futurum, quidni idem auxilium sperare possit Catechista in rudibus instruendis & efformandis occupatus?

IX. Nona est *Patientia*, quâ molestias in tali Munere frequenter, imò assidue ferè occurrentes patienter & fortiter sustineat, memor semper sententiæ à Servatore Matt. 25. prolatae: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.*

X. Decima est *Liberalitas*, quam tum erga DEUM exhibeat, summâ industria & alacritate hoc munus ob illius honorem & amorem obeundo; tum erga ipsos Parvulos, quâ verbis & laudibus; quâ munusculis variis eorundem diligentiam liberaliter remunerando: Hic profectò qui largè seminat, largè & metet de benedictionibus divinis tam in hoc Sæculo, quàm futuro.

XI. Undecima denique virtus est *constantia*: quâ nihil de fervore & studio in hoc munere exequendo remittat, etiam si non appareat, vel sequatur speratus fructus, nam 1. non minus meritum inde reportabit, quàm si maximus fructus fuisset securus. 2. Spem justissimam concipere poterit, fructum optatum suo tempore securum, & nunc perinde ut semen sub terra radicem figere. 3. Sat magnum operæ pretium est, si vel in una, alterâve Persona fructus aliquis, quod plerumque contingit, subsecutus est, cetè S. Ignatius Lojola totum laborem, quem in domo pro Meretricibus conversis erigenda susceperat, optimè collocatum putabat, si aliqua talium Mulierum vel unica nocte à consueto scelere abstinuisset.

CAPUT III.

DE PRAXI SEU MODO CATECHIZANDI.

Circa hunc triplicis generis industriæ observandæ occurrunt, quorum aliqua ante catechizationem, alia intra ipsam, & alia denique eâ absolutâ exercendæ sunt.

CAPUT III.

§. I. V.

Quid ante Catechizationem observandum sit.

I. Ante omnia hoc negotium tum in quotidianis precibus ; tum eo maximè tempore , quo se ad Catechismum præparat, DEO per præmissam orationem brevem commendet ; & Spiritus Sancti gratiam per Hymnum *Veni creator*, vel Antiphonam *Veni S. Spiritus*, aut alias similes preces implere conetur.

II. Seipsum bene doceat, ita ut Catholica dogmata probè intelligat, & nihil non concoctum, purumque sit, priusquam id alteri tradat ; Si enim ipse aliquid ignorat, quomodo alios docebit, ut in simili Catechistis Judæorum S. Paulus ad Romanos c. 2. exprobrat ?

III. Et si optimè calleat Fidei Mystera, nunquam tamen imparatus ad Catechizandum accedat ; alioqui enim solummodo Chaos aliquod proponet, & sine Methodo multa minus necessaria dicit, magisque necessaria omittit, aut modo ad captum minus accommodato proponet. Certè P. Antonius Possevinus in Epistola Catechetica cap. 3. duabus qualis magnos Catechistam profectus facturum dicit, pietate scilicet, & alacritate, seu perspicua docendi ratione.

IV. In prævia præparatione Materiam selectam faciat, euréque, ut ea nec ampla nimis, neque nimis angusta sit, ut intra annum unum, vel ad summum duos totus Petri Canonij Catechismus, qui ordinaria Exhortatiuncularum materia esse deberet, absolvi possit. Sed & id in selectu materiam observabit, ut magis necessaria (qualia sunt, quæ necessitate medij aut præcepti scire quivis Christianus tenetur) aliis præferat, benèque inculcare studeat.

V. Selectam Materiam in claram & facilem Methodum redigat, qualis erit v. g. si, quæ dicturus est, in certa puncta, vel quæstiunculas paucas compingat, ita ut facilè omnia capi, reperi, ac retineri possint.

VI. Abstinebit à Conceptibus, & modo concionatorio, à multis sententijs S. Scripturæ & SS. Patrum, à citationibus

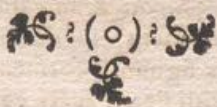
Autho-

Authorum vel Locorum, ex quibus desumpta est materia; Sed modo simplicissimo, & sermone ferè familiari utatur: nam *optimus modus*, teste S. Augustino de catech. rudibus, est, ut, qui audit, verum audiat; &, quid audiat, intelligat; quid enim prodest *clavus aureus*, si aperire non potest? & quid obest *lignea*, quando nihil aliud quarimus, nisi patere, quod *clausum est*.

Certè P. Antonius Possevinus per viscera misericordiæ DEI rogat Catechistas, ut utantur castâ & congruâ oratione.

VI. Præparebit etiam sibi utilissimè quæstiones quodlibeticas, quas sub examine proponet, & solvet. Ex autem esse possunt, tum ex iis, quæ dicta sunt; tum de Festis & Temporibus Sacris imminetibus; tum de quotidianis actionibus & virtutibus ab Adolescentia requiri solitis; tum de Cæremoniis Ecclesiæ, quas sive ad Festa Solemniùs celebranda, sive ad Mystera firmiùs imprimenda, sive ad reverentiæ & pietatis sensum in celebratione Sacrificii, aliorumque Sacramentorum, & Sacramentalium administratione ac usu ingenerandum adhibere consuevit. Quem in finem ipsi Institutiones Cosleri, Catechismus P. Georgii Vogleri, P. Georgij Schereri, P. Nicolai Cusani, & præcipuè libellus parvus anno 1675. Ingolstadii recusus (qui hunc titulum habet: *Underricht über die Catholische Fragstück Catechismi &c.*) omnes ejusmodi materias succinctè & clarâ, faciliq; Methodo explicans servare poterunt.

VII. Historiæ non multæ, nec longæ, nec etiam quævis præparabuntur; Sed quoniam ejusmodi simplices Auditores doctrinam traditam magis per exempla & similitudines, quàm per rationes capiunt, talis erit Historia quærenda, quæ Mystrium explicatum prober, & ad vivum quasi declaret. Quæ tamen ipsa sic narranda erit, ut omnes ambages, amplificationes, & circumstantiæ non necessariæ omittantur, solæque propemodum facti substantia breviter indicetur.

§. II. Quid

§. II.

Quid in ipsa Catechizatione observandum sit.

I. Ubi tempus pro Catechismo habendo advenerit, superpelliceo & stola coloris temporis convenientis indutus ad locum huic exercitio deputatum cum modestia ac gravitate accedat, & si quidem Parvulos Catechizandos necdum in Ordinem compositos reperiat, eosdem vel per se, vel per Ludimoderatores praesentes, aut alios componere studeat.

II. Subinde in medio paulò ante ipsos consistens, ut ab omnibus conspici queat, SS. Crucis signum in fronte, ore, ac pectore tardè & reverenter efformet, idemque etiam ab ipsis Parvulis efformari curet. Tum Orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum praecundo recitet, & ab iisdem piè & reverenter repeti verba à se prolata faciat; cuius recitationis duplex est finis, nempe ut & has preces crebrò repetendo firmitus memoriae imprimant; & per easdem gratiam tam sibi ad doctrinas ritè excipiendas & discendas, tum Catechistae ad eas fructuosè proponendas tantopere necessariam impetrent. Certè S. Franciscus Xaverius, peritissimus & Zelosissimus Catechista plurimi semper fecit hunc orandi modum, & ut ex vita ipsius constat, studiosissimè observavit.

III. Finità oratione Caput è Catechismo (nisi alia sit alicubi consuetudo, qualem Rituale Augustanum indicat, ut scilicet repetitio eorum, quae in priori Catechismo sunt dicta, exigatur) recitari jubeat, quod, si longius sit, uti quintum, in duas partes dividi pro arbitrio poterit. Sic autem instituat hanc recitationem, ut duo Adolescentuli vel Puellae ex adverso (& ubi commodè fieri potest, etiam in editione quodam loco, ut ab omnibus aliis conspici & audiri possint) consistentes, facto reverenter Crucis signo, Catechismi questionibus sibi mutuò proponant, & ad easdem tardè & distinctè per stropharum recitationem respondeant, totòque capite recitato iterum Crucis signum efforment. Quod si verò ex pluribus Scholis Parvuli sint adducti, consultius ferè est, ut

mutatis

mutatis per Dominicas aut Festa vicibus, ejusmodi capita recitent, quàm ut quælibet Schola speciale caput sibi recitandum assumat; cum enim tempus pro Catechismo deputatum vix aliis magis necessariis & utilibus actionibus sufficiat, meritò cavendum est, ne per ejusmodi longas recitationes minùs utiliter constringatur. Absolutà capitis hujus recitatione collaudet eos, qui absque multis erroribus illud recitarunt, oblatòque munusculo eorum diligentiam remuneretur aliòsque ad eorum sequendum exemplum hortetur. Priùs tamen, quàm eos, qui caput recitaverunt, abire sinat, unam, alteràmve quæstiunculam magis necessariam circa idem caput illis proponet, & resolutionem vel ab illis, vel ab alijs petat; sic enim ea quæ alias in explicatione talium capitum, vel alia occasione dicta sunt, repetentur, firmiusque memoriæ imprimuntur.

IV. Post hæc quærat, quid in postrema Catechizatione sit dictum. Quòd si ipsi Pueri aut Puellæ pauca aut nihil retinuerint, aut non nisi historiolas (ut fieri solet) in memoria servarint, repetat ipse breviter quæstiones propositas, certumque solutionem subiciat, & mox iterum repeti ab uno, alteròve jubeat. Porro tam in hoc, quàm alijs examinibus (in quibus totus ferè Catechismi fructus existit) non sit contentus, ut ab uno tantùm, alteròve doctrina aliqua addiscatur, sed curet, ut à pluribus repetatur, sicque Instructionis fructus in plures redundet. Quòd si verò interdum in ejusmodi doctrinis percipiendis tardiores aut minùs attentos advertat, attentionem & alacritatem discendi proposito præmio alliciat.

V. Ab hoc examine transeat ad illos, qui alia, quàm quæ in Catechismo proximo explicata sunt, didicerunt; quo in examine proderit Ordinem servare, ne alij frequentius, alij rarius audiantur; aut illa, quæ sæpius jam recitarunt, iteratis vicibus repetere sinantur, sic enim ad nova addiscenda stimulum non habent. In hunc finem juverit Catechizandos (si nimij non sint) vel in charta descriptos habere, vel certè peculiarem cuiq; locum in templo assignasse.

VI. Denique id ipsam Exortatiunculam progredietur, quàm vel sedens in sella, vel, ut aliqui, stans peragere pote-

poterit, ita tamen, ut frequenter circumspiciat, num attentè singula à Catechizandis percipiantur. Curabit autem, ut ista Exhortatiuncula non diu nimis protrahatur, uti & totum tempus Catechismi, quod ultra horæ spatium extendi ordinariè, præsertim in hyeme, non debet. Multùm fieri potest per horam, si Catechista bene paratus omnia in promptu habeat. Ut autem faciliùs exhortationis hujus capita percipiantur, & retineantur, ea in fine in breve compendium rediget, repetetque; imò quandoque potiora puncta quibusdam scripto consignata tradet, ut eadem per hebdomadem memoriz tradant.

VII. Finita exhortatiunculâ surget, & modestè ac graviter, sicut ab initio, Decalogum, quinque præcepta Ecclesiæ, & quatuor novissima recitando præbit, & signo Crucis formato, toti Catechismo finem imponet.

VIII. Ut autem hæc omnia faciliùs & fructuosius peragantur, sequentia sedulò observasse proderit. 1. Ut inter catechizandum, magnam potiùs, & maturam hilaritatem, quàm tristitiam ac morosam severitatem præferat; nam, ut S. Augustinus ait, *multò gratiùs audimur, cum & nos eodem opere delectamur.* Unde autem hæc hilaritas peti debeat, mox subdit: *Sed hæc hilaritas ad horam ut adsit, eius est misericordia, qui ista præcipit.* 2. Ut sedulò caveat graviore objuraciones, & omne impatientis animi signum; excuset potiùs, & juvet ignorantes, animetque. 3. Ut munusculis etiam laudes adijciat, quod maximè erga magis ingenuos observandum erit; dum autem munuscula distribuit; jam alius constitutus aliquid recitet, ut nihil temporis otiosè effluat.

§. III.

Exemplar Practicum Exhortatiunculæ in Catechizatione habendæ.

De SS. Crucis signo devotè & frequenter efformando.

EXORDIUM.

I. Per dilecti Filij & Filix, in proxima exhortatione vobis

bis explicavi, quis verus Catholicus & Christianus sit dicendus; nunc quia in Catechismo nostro sequitur quaestio: per quod signum agnosci soleat verus Christianus? & ibidem responderetur, cum per hoc, quod se S. Crucis signo signet, & devotè dicat: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Amen*; cognosci, oportet de hac saluberrima & piissima consuetudine formandi crucis signum, aliquid dicere. Quare quatuor quaestiones breviter proponam, nimirum quomodo, cur, & quando formanda sit, & quos effectus habeat hae formatio. Diligenter proin attendite, operamque date, ut, quoniam omnia, quae dicturus sum, valde vobis necessaria & utilia sunt, singula bene & integrè percipiat.

Pars Prima.

II. Prima ergo quaestio est, quomodo crucis Sacrosanctae signum formandum sit? ad quam respondeo 1. Latinam quidem sic formandam, ut manum integram expansam aliquis à fronte primùm ad pectus, & à sinistro humero ad dextrum moveat; minorem verò seu vernaculam, ut vocant, ita faciendam, ut solo pollice parvam inprimis crucem in frontem, tum in labiis, & tandem in pectore efformet. Resp. 2. Utramque hanc formationem, ut debito cum fructu fiat, distinctè reverenter, & devotè faciendam esse. *Distinctè* quidem, ut non media duntaxat, sicut aliqui interdum faciunt; nec puncta tantùm in minore cruce, sed veræ & integræ Cruces, nec nimis parvæ, nec nimis magnæ formentur. *Reverenter* autem, ut non præcipiti, aut jocularia manûs agitatione, sed cum convenienti gravitate, & moderata tarditate, quæ interioris æstimationis præbeant indicium, dextra ad cruces formandas moveatur. *Devotè* denique, id est, cum pio fiducia & religionis affectu, quo & Passionem Christi religiosè recolere, & per ejusdem merita varios effectus, de quibus in quaestione quartâ sermo erit, impetrare studeamus.

Pars Secunda.

III. Altera quaestio est, quando hoc signum formare debeamus? ad quam Resp. 1. in genere cum S. Hieronymo, quod ad singula opera, & introitum vel exitum è domo facienda sit; sic enim primos Christianos facere consuevisse,

Instruct. VII.

M m

Tex.

Tertullianus testatur. Resp. 2. in Specie verò hoc signum formare convenit manè, cum surgitur; & noctu, dum cubitur; in initio cujusvis orationis, uti & in fine ejusdem juxta S. Matris nostræ Ecclesiæ exemplum: ante & post Scholas, vel labores nostros, quia, ut SS. Patres & Ascetæ dicunt, signum Crucis est quasi sigillum, quo si opera nostra signentur, plurimum DEO placebunt, ejusque nobis benevolentiam, gratiamque conciliabunt: ante & post mensam, ne nobis eveniat, quod Moniali cuiquam contigisse legitur, quæ à Diabolo obsecra est, eò quod lactucam, cui Dæmon infederat, cruce prius non signatam comedisset, uti in Spec. Ex. V. Crucis signum ex. 1. refertur: Item quando in periculo vel tentatione constituti sumus; tunc enim cum Ecclesia armare se crucis signo decet, & dicere: *Per signum Crucis de Inimicis nostris libera nos DEVS noster.* Vel: *Ecce signum Crucis, fugite partes aduersæ: vicit Leo de tribu Iudæ.* Ob eandem causam etiam non inutiliter Crucis signum aliqui formant, quando fulgur aut fulmen è nubibus excussum est, item quando oscitant, ne ex similibus casibus aut actionibus damnum aliquod patiantur. In quibus omnibus, & pluribus similibus casibus Parvuli maturè assueferi debent, ut laudabilem hanc consuetudinem in adultiori etiam ætate cum suo & aliorum magno commodo & solatio retineant.

Pars Tertia.

IV. Tertia quæstio est; cur, seu quos ob fines Crucis signum formandum sit? ad quam quæstionem breviter respondet, ob triplicem potissimum finem eam formari. 1. *Ad Crucis & Passionis Christi memoriam recolendam;* cum enim ipse Christus quondam Religioso cuiquam revelaverit, nihil gratius sibi præstari posse, quam si frequenter SS. illius Passionis animo revolvatur; meritò creditur, etiam formationem crucis, quæ ob eandem memoriam recolendam suscipitur, gratissimam illi futuram. 2. *Ad Fidei nostræ Professionem faciendam;* cum enim præcipua Fidei nostræ mysteria seu articuli sint Unitas Divinæ naturæ, & Trinitas Personarum, & Christi Incarnatio, ac Passio atque humani generis redemptio; hæc autem clarissime in crucis signo exprimantur, verbisque etiam ipsis nominentur, facile apparet, formationem crucis

me-

merito pro vera fidei nostræ professione agnosci, si quidem cum debita devotione ac reverentia peragatur. 3. *Ad obligationem nostram indicandam*; quâ ob Sacramentum in Sacramento Baptismi dictum, ad crucem velut vexillum Christi, per quod redempti sumus, sequendam obligamur; cum enim Christum, qui est Dux & Caput nostrum, oportuerit pati, & ita intrare in gloriam suam, quemadmodum ipse Luc. ult. dixit, æquissimum sanè est, ut per eandem viam & januam nos quoque intrare velimus. atque adeo, quoties Crucis signum formamus, nos ipsos sequentibus pij Ascetæ verbis l. i. de imit. Christi c. 56. excitemus: *Eia, Fratres, pergamus simul: IESVS erit nobiscum: Propter IESVM suscepimus Crucem, propter IESVM perseveremus in Cruce. Erit Adiutor noster, qui est Dux noster, & præcessor. En, Rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis: Sequamur viriliter, nemo metuat terrores: simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus irimen gloria nostræ, ut fugiamus à Cruce.*

Pars Quarta.

V. Quarta quæstio est, quos effectus producere soleat pia crucis Sacrosanctæ efformatio? Ad quam Resp. varios à variis assignari, sed quinque potissimum. Primus est, quod contra visibillum Hostium insidias & potentiam nos defendat; uti celeberrimus Imperator Constantinus Magnus expertus est, qui, cum ingentem Exercitum adversus Hostem numerosissimum & potentissimum eduxisset, & de victoria dubitaret, Crucem præfulgidam in aëre vidit, simulque hanc vocem audivit: *In hoc signo vinces.* Quam ob causam crucis signum suis vexillis cum dictis verbis inscribi iussit, & duas insignes victorias reportavit. Alter effectus est, quod multo magis contra invisibiles hostes, nempe contra Dæmones defendat; uti expertus est Judæus ille, qui, cum à nocte superveniente obrutus in Fanum aliquod antiquum se recepisset, ibique tumultuari Spectra advertisset, gravi timore correptus, crucis se signo, Christianorum more, signavit, tantumque effecit, ut, cum Dæmones ad illum accessissent, nihil se illi nocere posse faterentur, eò quod vas quidem vacuum, sed signatum, id est, cruce munitum foret. Tertius effectus est, quod etiam contra Hominum malorum, nempe Magorum

rum & Icantatorum, Sagarumque insidias & machinationes protegat. Hinc Saga quædam aliquando confessa est, se ultra quinquaginta vices in alienam domum transvectam, Infanti cuiusdam nocere voluisse, nunquam tamen id efficere potuisse, eò quod Mater Infantem semper prius, quam in Lecto deponeret, crucis signo munisset. Quartus effectus est, quod etiam contra venenum, ac venenata animalia multum prevaleat; uti suo exemplo Christianus ille docuit, qui, cum à Creditoribus suis importunè nimis ad debita solvenda urgeretur, denique in desperationem actus ter sibi hausto veneno (quorum ultimum tam potens erat, ut Cani datum momento eum extinxerit) vitam sibi eripere conatus sit; quod tamen nunquam potuit, eò quod ex consuetudine prius, quam venenatum poculum hauriret, Crucis signo illud signasset. Et sanè hic ipse effectus jam olim à DEO Israëlitis promissus videtur, dum iisdem per Moysen indicari voluit, ut, si à mortibus venenatorum Serpentum, à quibus in deserto plurimi jam perempti fuerant, curari vellent, ad Serpentem æneum in ligno erectum, per quem Crux Christi præfigurabatur, respuerent. Quintus denique effectus est, ut ipsarum etiam tempestatum terrores & damna arceat, uti iterum expertus est Christianus quidam, qui cum Hæretico iter faciens, gravissimâ tempestate ortâ, ad quodvis tonitru crucis signo se armavit, & à fulmine illæsus mansit, quo tamen Socius ejus Hæreticus, qui ipsum velut Superstitiosum irriserat, percussus, & interemptus est.

Epilogus.

Atque hæc de SS. Crucis signo dicta sufficiant, quæ, ut facilius in memoriâ teneatis, breviter repeto. Quatuor ergo vobis de Crucis signo quæstiones proposui. 1. Erat, quomodo Crucis signum faciendum sit? & respondi, distinctè, reverenter, & devotè hoc modo faciendum. 2. Quando formandum sit? & Resp. ante & post singulas primarias actiones, uti & in gravioribus periculis & tentationibus. 3. Cur faciendum? & Resp. ob tres fines. nempe ab memoriâ Passionis Christi renovandam: ad Fidei nostræ Professionem faciendam: ad obligationem nostram, quâ cum Christo crucem portare, & per tribulationes in regnum cælorum ingre-

di tenemur, indicandam. 4. Quos effectus aut virtutes habeat? & Resp. quod contra Hostes visibiles & invisibiles, malos Homines, venena, & tempestates, aliaque ejusmodi pericula defendat. Hæc ergo diligenter servate in memoria, & ubi occasio se obtulerit, praticate; nec dubitate, quin paulò antè descriptos, pluresque alios similes effectus copiosè sitis reportaturi.

§. IV.

Quid post Catechizationem observandum sit?

I. Post exhortatiunculam finitam, simili modo, ut in initio Catechismi fecit, stans, junctis manibus, Præcepta Decalogi, & Ecclesiæ, & Quatuor novissima præeundo recitet. & non facile brevitas causâ omittat, quia sic paulatim memoriæ firmius inhærebunt; ob quam causam ipsi etiam Hæretici suas preces, puta orationem Dominicam, & similia ante vel post singulas Conciones recitare consueverunt.

II. Post preces, si fieri potest, Cantuunculam aliquam temporis accommodatam cantari faciat; id quod etiam ad principium Catechismi observari convenit. Quem in finem aliquos Pueros vel Puellas à Ludimoderatoribus instrui jubeat.

III. Curet, ut modestè è templo egrediantur; neque finito cantu ullum facile audiat, aut usque ad Sacristiam se sequi patiatur.

IV. Antequam è templo ipse discedat, partim gratias agat pro successu habiti paulò antè Catechismi: partim vero etiam supplex roget, ut bono semini jactò incrementum & fructum centesimum benignus DEUS largiri dignetur.

CAPUT IV.

DE VARIIS INDUSTRIIS A CATECHISTA ADHIBENDIS.

I. **V**ARIÆ à diversis industriæ sunt adhibitæ, aut præscriptæ ad optatum fructum ex Catechismo referendum, sed quæ ad sequentes ferè revocari possunt. Prima est,

M m 3

est,